

Редакційна колегія:

Васильєва В.А. – директор навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, завідувач кафедри цивільного права

Гейнц Р.М. – доцент кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат юридичних наук, доцент

Гришко У.П. – викладач кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кандидат юридичних наук

Д28 Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 16 березня 2018 р.). Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2018. 145 с.

У збірнику представлені тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Договір як універсальна форма правового регулювання», яка відбулася 16 березня 2018 року на базі навчально-наукового юридичного інституту Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В.Стефаника», 2018

акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х., 2012. - 49 с. Режим доступу: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/6/44/13171.html>.

6. Андрейцев В. Правова природа договірних правовідносин щодо виконання науково-дослідних робіт / В. Андрейцев // Трибуна молодого вченого. – С.101-110. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vnapu/2009_4/19Andr.pdf

Сіщук Ліліана Василівна

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Лабораторії проблем корпоративного права
науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України*

КОРПОРАТИВНИЙ ДОГОВІР: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Однією із умов євроінтеграції України є адаптація вітчизняного законодавства до законодавства Європейського Союзу. Якщо поглянути на сферу корпоративного права, то, звичайно, важливі кроки у напрямку удосконалення законодавства вже прийняті. Йде мова про нормативні положення щодо корпоративного управління в акціонерних компаніях, зокрема тих, де значна частина акцій належить державі, про закріплення законодавчих вимог до більш прозорого розкриття інформації про фінансово-господарську діяльність корпоративних організацій. Не оминуло уваги законодавця й правове становище товариств з обмеженою відповідальністю, що теж потребувало перегляду та більш детальної регламентації їх створення та функціонування. А саме 06. 02. 2018 року на засіданні Верховної Ради України прийнято Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» та подано на підпис Президента України.

Водночас на стику удосконалення регулювання правового статусу акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю прийнято Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів, а саме до

Законів України «Про акціонерні товариства» та «Про господарські товариства». Звичайно, наведені новели є вкрай важливими, адже мета їх прийняття спрямована на створення ефективних механізмів впливу учасників товариства на корпоративне управління та зменшення зловживань корпоративними правами у цій сфері.

Втім швидкоплинне прийняття законів зумовить й появу колізій щодо застосування корпоративного законодавства у правовій практиці. Зокрема, у п. п. 1, 2 Глави VIII Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», який хоча й не вступив у дію, що є питанням часу, зазначається про те, що цей Закон набирає чинності через 3 місяці з дня його опублікування, а Закон України «Про господарські товариства» визнати таким, що втратив чинність у частині, що стосується товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю.

Зрозуміло, що зазначені положення є цілком логічними, що випливає з правил дії у часі законів, що регулюють однорідні правовідносини. Проте прийняття та підписання законів, спрямованих на одночасне врегулювання актуального питання щодо корпоративних договорів та правового статусу товариств з обмеженою відповідальністю, з однієї сторони, зумовлюють виникнення прогресивних норм у напрямку визначення поняття, предмета корпоративного договору, виконання та відповідальності за таким договором у товариствах з обмеженою відповідальністю, а з іншого боку, призводять до взаємовиключення новел корпоративного законодавства.

Так, з прийняттям Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо корпоративних договорів № 4470 від 19. 04. 2016 р. внесено зміни до Закону України «Про господарські товариства» та доповнено статтею 51-1 «Договір на реалізацію прав учасників (засновників) товариства з обмеженою відповідальністю», проте зазначений закон у частині, що регулює правовий статус товариств з обмеженою відповідальністю після прийняття спеціального закону щодо таких суб'єктів правовідносин має припинити свою дію, що вже законодавчо теж визначено.

Водночас постає й ряд інших питань щодо закріплених у законах договірних конструкцій «корпоративний договір» та «договір на реалізацію прав учасників (засновників) товариства з обмеженою відповідальністю». З даного приводу для прикладу доцільно навести

Резолюцію Комітету Асоціації правників України з корпоративного права та фондового ринку, якою пропонувалося закріпити на рівні Цивільного кодексу України норми про корпоративний договір, як узагальнюючої правової категорії, яка визначає спеціальний порядок виникнення між учасниками домовленостей щодо здійснення корпоративних прав, а норми про окремі договори між учасниками акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю – на рівні спеціальних законів. Втім законодавець не врахував зазначених пропозицій та не визначив у кодифікованому акті правової конструкції «корпоративний договір», що не відповідає вимогам щодо якості законів в контексті верховенства права.

У зв'язку з цим, звертають на себе увагу положення щодо змісту договору на реалізацію прав учасника (засновника) товариства з обмеженою відповідальністю та корпоративного договору, що містяться у двох спеціальних законах, спрямованих на врегулювання правового статусу товариств з обмеженою відповідальністю. Зокрема, аналіз норм про договір на реалізацію прав учасника (засновника) товариства з обмеженою відповідальністю дає можливість зробити висновки про те, що у статті визначено предмет договору, до якого включено ряд способів здійснення корпоративних прав; деталізовано перелік дій, які учасник має право чи набуває обов'язок здійснити, що визначають можливість реалізувати права на частку у статутному капіталі та права, що впливають з неї; визначено обмеження щодо предмета договору; закріплено вимоги до форми, строку, інформованості про укладення та зміст договору; визначено сторін договору; зазначено підстави визнання договору нікчемним, недійсним тощо.

Окреслені вище положення звичайно не позбавлені ряду зауважень щодо їх змісту. Втім, ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) про корпоративний договір потребує більш детального аналізу, оскільки за логікою законодавця саме норми цієї статті будуть врегульовувати відносини, що виникають з корпоративного договору між учасниками товариства з обмеженою відповідальністю.

Згідно ч. 1 ст. 7 цього Закону визначено, що договір, за яким учасники товариства зобов'язуються реалізувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації (далі – корпоративний договір), є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі. Корпоративний договір, який не відповідає цим вимогам, є

нікчемним. Наведена дефініція корпоративного договору викликає ряд зауважень, адже у даному визначенні предмет корпоративного договору не розкрито, а саме не передбачено конкретних способів здійснення корпоративних прав, а словосполучення «певним чином» має оціночний характер і в правозастосовній практиці може призвести до зловживань корпоративними правами учасниками товариства з обмеженою відповідальністю.

В цьому аспекті неоднозначно сприймається й ситуація щодо співвідношення положень статуту товариства та корпоративного договору. Зокрема, у ч. 3 ст. 7 Закону зазначено, що корпоративний договір може передбачати умови або порядок визначення умов, на яких учасник має право або зобов'язаний купити або продати частку у статутному капіталі (її частину), а також визначати випадки, коли таке право або обов'язок виникає. В той же час у ч. ч. 6, 8 статті 20 Закону, у якій врегульовано порядок реалізації переважного права учасника товариства на купівлю частки у статутному капіталі, закріплено положення про те, що статутом товариства може бути передбачений інший порядок реалізації переважного права учасника товариства та згідно статуту чи корпоративного договору таке право може взагалі не застосовуватися при відчуженні корпоративних прав.

Без сумніву, наведені норми вказують на те, що сторони корпоративного договору мають право не тільки домовлятися про способи реалізації прав учасника, але й те, що умови корпоративного договору можуть не відповідати положенням статуту. З одного боку, зазначені нововведення є свідченням запровадження гнучких механізмів здійснення корпоративних прав учасників, але, з іншого боку, є й одним із можливих факторів створення корпоративних конфліктів в товаристві. Адже, по суті, законодавець дає можливість окремій групі учасників діяти всупереч інтересам товариства, оскільки статут як локальний акт є джерелом відображення стратегічної діяльності компанії, спрямованої на забезпечення корпоративного інтересу. У зв'язку з цим, не зважаючи на ст. 6 Цивільного кодексу України, доцільно детально законодавчо визначити предмет корпоративного договору та окреслити обмеження договірної свободи у цьому напрямку шляхом закріплення у нормах корпоративного законодавства положення про те, що договір не повинен суперечити нормам закону та статуту товариства. Адже враховуючи той факт, що корпоративний договір хоча й укладається між учасниками товариства для врегулювання

корпоративних відносин, потрібно, як зазначає І. В. Спасибо-Фатєєва, висловити застереження щодо співвідношення корпоративного і договірної права, сфери дії яких в цьому разі накладаються.

Більше того, виникає ряд зауважень до ч. 5 ст. 7 Закону, відповідно до якої зміст корпоративного договору не підлягає розкриттю і є конфіденційним, якщо інше не встановлено законом або договором. По-перше, хоча зазначена норма носить диспозитивний характер і дає можливість в договорі передбачити інше, втім навряд чи зумовить намір сторін розкрити зміст договору для інших учасників товариства у разі укладення корпоративного договору на першочергове задоволення інтересів кількох учасників чи певної групи учасників щодо корпоративного інтересу товариства чи на шкоду інтересам товариства.

По-друге, законом передбачено, що корпоративний договір, стороною якого є держава, територіальна громада, державне або комунальне підприємство або юридична особа, у статутному капіталі якої 25 і більше відсотків якої прямо або опосередковано належить державі або територіальній громаді, оприлюднюється протягом десяти днів з моменту його укладення шляхом розміщення на сайті відповідного органу державної влади, органу місцевого самоврядування. З наведеного випливає різний режим щодо оприлюднення корпоративного договору, що є порушенням принципу рівності суб'єктів права власності, закріпленим в статті 13 Конституції України та ст. 318 Цивільного кодексу України.

Наведені зауваження дають підстави до висновку про відсутність єдиного підходу до вирішення на законодавчому рівні питання про співвідношення імперативних і диспозитивних норм корпоративного законодавства, про співвідношення дії актів корпоративного законодавства (законів, статуту, інших локальних положень) та договору, а також про забезпечення прозорості корпоративного управління через механізм корпоративного договору.

ЗМІСТ

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОГОВІРНОГО РЕГУЛЮВАННЯ» 3

БЕЛЯНЕВИЧ ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА

Проблеми обмеження договірної саморегуляції 5

ВАСИЛЬЄВА ВАЛЕНТИНА АНТОНІВНА

Проблеми регулювання цивільно-правового договору..... 9

ЛУЦЬ ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

Прострочення боржника і кредитора у договірному зобов'язанні: правові наслідки 13

ШИШКА РОМАН БОГДАНОВИЧ

Договір: коли запитань більше, ніж відповідей..... 16

ЗОЗУЛЯК ОЛЬГА ІГОРІВНА

Тенденції розвитку договірного права (на основі 15- річного досвіду чинності ЦК України)..... 19

КОСТРУБА АНАТОЛІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИЙ ДОГОВІР ЯК ALTER-НОРМАТИВНА ФОРМА РЕГЛАМЕНТАЦІЙНОГО ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНІ ВІДНОСИНИ

ПЛЕНЮК МАР'ЯНА ДМИТРІВНА

Договір як генеральний юридичний факт у приватному праві України 26

ДИБА ОЛЕКСІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

Переддоговірна відповідальність контрагентів за несумлінне ведення або переривання переговорів щодо вступу у відносини з проведення проектних робіт 29

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ «ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ ДОГОВІРНИХ КОНСТРУКЦІЙ» 33

ГАЛЯНТИЧ МИКОЛА КОСТЯНТИНОВИЧ

Концепція договорів у житловій сфері 35

ФЕДОРЧЕНКО НАТАЛІЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Договір в зобов'язаннях з надання послуг 39

Олійник Оксана Степанівна	
<i>Договори у сфері інноваційної діяльності: загально-теоретичні підходи</i>	<i>43</i>
Сіщук Ліліана Василівна	
<i>Корпоративний договір: аналіз законодавства про товариства з обмеженою відповідальністю.....</i>	<i>47</i>
Стефанишин Наталія Михайлівна	
<i>Реалізація права особи на отримання безоплатної вторинної правової допомоги: цивільно-правовий аспект</i>	<i>52</i>
Схаб-Бучинська Тетяна Ярославівна	
<i>Типовий договір як законодавче обмеження договірної свободи</i>	<i>58</i>
Зінич Любомир Васильович	
<i>Деякі особливості укладення ліцензійного договору на використання секретного винаходу</i>	<i>63</i>
Бартків Наталія Ярославівна	
<i>Науково-технічна інформація в системі об'єктів цивільних правовідносин.....</i>	<i>67</i>
Кохановський Велеонін Олексійович	
<i>Позитиви і ризики застосування смарт – контрактів (на прикладі відносин у сфері туризму)</i>	<i>71</i>
Саветчук Віталій Миколайович	
<i>Правова природа договорів про злиття та приєднання юридичних осіб</i>	<i>75</i>
Петечел Надія Михайлівна	
<i>Місце договору медичного страхування в системі цивільно-правових договорів України.....</i>	<i>79</i>
ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ: «ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ЗА УЧАСТЮ СПОЖИВАЧІВ».....	83
Вінник Оксана Мар'янівна	
<i>Договірні відносини у сфері електронної торгівлі: проблема захисту прав покупців/споживачів</i>	<i>85</i>
Банасевич Ірина Іванівна	
<i>Споживчий та публічний договори: питання співвідношення....</i>	<i>90</i>